
INTERNATIONAAL EN EUROPEES STRAFRECHT EN MENSENRECHTEN / INTERNATIONAL AND EUROPEAN CRIMINAL LAW AND HUMAN RIGHTS LAW

Kinderrechten in Vlaanderen: gedeelde zorg voor kinderen die zich nergens thuis voelenELISE BLONDEEL^a

^a Masterstudent criminologie, Universiteit Gent (Corresp.: elise.blondeel@ugent.be)

Op 22 november 2017 stelde Bruno Vanobbergen het negentiende jaarverslag van het Kinderrechtencommissariaat voor aan het Vlaams Parlement. Het jaarrapport voorziet, op basis van een bundeling van alle klachten, in een brede analyse van de huidige kinderrechtenproblemen. Met de voorstelling van de resultaten van hun grondige studie wil het Kinderrechtencommissariaat zijn rol naar behoren invullen en voorzien in hun beleidsevaluerende functie. Om deze te realiseren dienen de pijnpunten die het voorbije jaar ervaren werden in het kinderrechtenbeleid hun vertaling te vinden naar het beleids- en regelgevend niveau. Na de bespreking door de kinderrechtencommissaris, gaven ook Vlaams Parlementsvoorzitter Jan Peumans en Vlaams Coördinerend minister kinderrechten Sven Gatz kort hun visie en namen ze zich voor met de input van dit verslag aan de slag te gaan. Er vonden ook diepgaande besprekingen in de verschillende commissies van het Parlement plaats.

Dit jaar klopten meer dan 1200 personen aan bij het Kinderrechtencommissariaat, een stijging van 10 procent ten opzichte van vorig jaar. Een significant deel van de klachten handelt over thema's die binnen de sfeer van Panopticon vallen. Conflicten op school of in het gezin vormen ook dit jaar het overgrote deel van de binnengekomen vragen en klachten aan het adres van het Kinderrechtencommissariaat en staan respectievelijk op de eerste en de tweede plaats. Op de derde plaats staan de problemen in de hulpverlening, gevolgd door kinderen op de vlucht. De contacten met politie en justitie sluiten de top vijf af.

De problemen op school houden vooral verband met lang aanslepende pestproblemen en sancties. Er moet vermeden worden dat scholen een exclusief beleid voeren waardoor leerlingen te snel definitief uitgesloten worden. Om dit te realiseren schuilt echter ook verantwoordelijkheid op het niveau van het beleid voor een stevige ondersteuning voor leerlingen met een beperking én hun leerkrachten in het gewoon onderwijs. Deze laatste staan immers met betrekking tot het algemene schoolklimaat voor een grote blijvende uitdaging: pesten en geweld op school. In het jaarverslag wordt hier opnieuw ruime aandacht aan besteed. Enerzijds blijkt dat veel ouders en kinderen van mening zijn dat er onvoldoende wordt gereageerd op pestgedrag. Het commissariaat blijft pleiten voor de oprichting van een gespecialiseerd kenniscentrum over pesten. Anderzijds blijken veel klachten te gaan rond geweld op school, zowel tussen leerlingen als van leerkrachten naar leerlingen toe. Leerkrachten moeten gezag uitoefenen maar dit mag de integriteit van de leerlingen nooit in het gedrang brengen.

De meldingen inzake de thuissituatie zijn vaak gerelateerd aan problematische vechtscheidingen. De betrokken kinderen worstelen met een gespleten loyaliteit naar zowel mama als papa. Niet zelden escaleren deze situaties in vormen van fysiek of psychisch geweld. Dit geweld bemoeilijkt de toegang naar de hulp nog sterker. Het belang van het kind komt hier in een precieze situatie terecht. Waar het misloopt in de opvoeding door de ouders, moet de

overheid op tijd ondersteuning bieden. Hierbij aansluitend stelt het Kinderrechtencommissariaat dat een herdenking van het concept van de juridische handelingsonbekwaamheid tot de leeftijd van 18 jaar zich opdringt. Op die manier moeten jongeren de mogelijkheid krijgen hun rechten in eigen handen te nemen.

De klachten met betrekking tot de jeugdhulp wijzen erop dat een aantal fundamentele principes van de integrale jeugdhulp in de praktijk onvoldoende gerealiseerd kunnen worden. De wachtlijsten, de tekorten in het aanbod en de voorwaarden in het opnamebeleid van voorzieningen om minderjarigen te begeleiden brengen de vraaggestuurde en subsidiaire hulp in het gedrang. Er moet voorkomen worden dat situaties escaleren waardoor integriteit en veiligheid zo nog meer in het gedrang komen. Het blijkt dat een uithuisplaatsing door de minderjarige vaak ervaren wordt als straf. Daarnaast moet dringend een oplossing komen voor de plaatsing in gemeenschapsinstellingen, waar vandaag zowel VOS als MOF jongeren verblijven, terwijl deze doelgroepen om een geheel andere aanpak vragen. Dit moet één van de speerpunten van het nieuwe – ondertussen langverwachte – decreet Jeugddelinquentierecht worden. Het Kinderrechtencommissariaat pleit opnieuw voor een doordachte invulling van kinderrechten in dit nieuwe decreet.

Dit jaar rezen opnieuw vragen over de thuis van kinderen zonder papieren. Het commissariaat pleit hierbij voor een kindvriendelijke bejegening in verblijfsprocedures. Er moet een permanente verblijfsvergunning komen voor kinderen en jongeren die na een jarenlang verblijf in België stevig geworteld zijn. Er is sprake van grote achterstand in de verblijfsprocedures en dat brengt onzekerheid voor de minderjarige teweeg. Het Kinderrechtencommissariaat plaatst ook heel wat vraagtekens bij de tuchtprocedures voor niet-begeleide minderjarigen die de leefregels van opvangcentra schenden. Zo getuigt een voogd over zijn niet-begeleide minderjarige vluchteling die betrokken raakte bij een gevecht in het opvangcentrum en werd meegenomen door de politie. Hij zat een hele nacht in de cel en de volgende dag kreeg hij een treinticket naar Brussel. Daar moest hij een nacht in het opvangcentrum 'Klein Kasteeltje' overnachten, waarna ze hem overplaatsten naar een nieuw centrum. Dit gebeurde allemaal zonder uitleg. Tot slot moet te allen tijde voorkomen worden dat kinderen om migratieredenen in detentie belanden.

De klachten rond het contact met politie en gerecht handelen vaak over de onaangepaste wijze van communiceren en handelen tegenover minderjarigen. Er wordt ook blijvend gewezen op het belang van een toegankelijke justitie. Een zorgwekkende trend is dat een sterke zorgnood soms beantwoord wordt met een tijdelijke celplaatsing, wat onaanvaardbaar is. De cel is geen wachtkamer voor jongeren die niet langer welkom zijn in hun jeugdhulpvoorziening na een incident of vlucht, of voor de overbrugging van een crisissituatie. Op 14 juli 2017 gaf de Vlaamse Regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp van decreet over het Jeugddelinquentierecht. Het is echter cruciaal dat de adviezen van het Kinderrechtencommissariaat over drie onderbelichte thema's nog een plaats krijgen. Deze betreffen de rol van videoconferenties, de vraag of we met een strafregister voor minderjarigen een streep onder hun verleden of onder hun toekomst trekken en de taak van de kinder- en jeugdpsychiatrie in het Jeugddelinquentierecht.

Samenvattend kunnen we stellen dat er dit jaar, in vergelijking met de voorgaande jaarrapporten van het commissariaat, een drietal aspecten bijzondere aandacht opeisen.

Ten eerste is de rode draad doorheen het jaarrapport de vaststelling dat vele kinderen op zoek zijn naar een thuis, een plek waar ze zich veilig en geaccepteerd voelen. Het is belang-

rijk dat kinderen gehoord worden in deze ervaren nood, en dit op diverse domeinen en over alle niveaus. Daarnaast wordt met de titel van het jaarverslag 'Waar is mijn thuis?' ook extra aandacht gevestigd op dakloze kinderen, kinderen met een beperking, kinderen en jongeren in de jeugdhulp en de pleegzorg die het extra moeilijk hebben.

Ten tweede werden de pijnpunten voor het eerst door een armoedebril bekeken. Uit het jaarrapport blijkt dat in 11% van de meldingen er een link is met armoede, direct dan wel indirect.

Tot slot, en dit vormt het kernpunt van het jaarrapport, pleit Vanobbergen meer dan ooit voor een integrale en globale aanpak van de complexe problemen die kinderen ervaren. De diverse sferen van school, gezin en de zorg kunnen niet van elkaar gescheiden worden. Deze situaties moeten in dialoog en vanuit gedeelde zorg aangepakt worden.

Er kan vastgesteld worden dat desondanks de talrijke en veelbelovende initiatieven genomen in het verleden er op vandaag nog onvoldoende sprake is van een optimale bescherming van kwetsbare kinderen en jongeren. Er is nog veel ruimte voor verbetering, ruimte die we optimaal moeten benutten. Voor grote groepen kinderen heeft ons land geen adequate oplossing. Het is belangrijk dat er verantwoordelijkheid opgenomen wordt om de huidige tekortkomingen weg te werken. Op die manier moet verzekerd worden dat we als land conform onze internationale verplichtingen, welke voortvloeien uit het kinderrechtenverdrag, handelen. Daarbij mogen moeilijke thema's, zoals onderwijs voor vluchtelingenkinderen of radicalisering van minderjarigen, niet uit de weg gegaan worden. We moeten als staat durven standpunt innemen en op die manier ons uitspreken over de toekomst van onze kinderen.

De volledige tekst van het jaarverslag is raadpleegbaar op

<http://www.kinderrechtencommissariaat.be>